

VÝSLEDKY OVERENIA ZNALOSTI Z OBLASTI CIVILNEJ OCHRANY A POSTUPOV SEBAZÁCHRANY V PRÍPADE VZNIKU MIMORIADNEJ UDALOSTI U ŠTUDENTOV VYBRANEJ STREDNEJ ŠKOLY

RESULTS OF VERIFICATION OF KNOWLEDGE ON CIVIL PROTECTION AND SELF-RESCUE IN CASE OF AN EMERGENCY BY THE STUDENTS OF SELECTED SECONDARY HIGH SCHOOL

Štefan GALLA¹, Andrea MAJLINGOVÁ², Monika PAŽITNÁ³

SUMMARY:

In this paper we present methodology and results of analysis focusing the preparedness of the inhabitants of Pezinok to cope with an emergency. The aim of this analysis was to assess the level of knowledge concerning the issue of civil protection, preparedness in terms of self-protection, especially among young people. The survey of knowledge of young people was conducted in the form of testing, which had been realized by the Business Academy in Pezinok. According to the results obtained it can be concluded that the training to deal with emergencies, crisis situations respectively, self-rescue and the provision of mutual assistance should be incorporated into the educational process of the secondary high school students. This could be reflected in an increased level of resilience of communities at the time of an emergency and at the time of possible need for their evacuation.

KEYWORDS: emergency, civil protection, crisis management, education, preparedness

ÚVOD

Základným legislatívnym rámcom, ktorým sa úsek civilnej ochrany riadi je zákon č. 42/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov [1]. Civilná ochrana je v ňom definovaná ako systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenie postupov a činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí.

Poslaním civilnej ochrany je v rozsahu ustanovenom týmto zákonom chrániť život, zdravie a majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

Príprava obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc, ako súčasť systému prípravy občanov, jednotiek a zariadení,

vychádza z práva každého občana byť včas varovaný pred hroziacim nebezpečenstvom, mať zabezpečenú maximálnu ochranu individuálnymi prostriedkami, ukrytím, evakuáciou a na informácie o spôsobe ochrany, na bezprostrednú pomoc pri ochrane života, zdravia a majetku. Pod prípravou občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc sa rozumie cieľavedomý sústavný proces preventívno-výchovnej a propagačnej činnosti, ktorá umožňuje fyzickým osobám získať nevyhnutne potrebné vedomosti, zručnosti a návyky na sebaobranu a vzájomnú pomoc.

Sebaobranou sa rozumie pomoc vlastnými silami a prostriedkami, ktorá sa zameriava na ochranu vlastnej osoby a jej najbližšieho okolia a smeruje k zmierneniu alebo zamedzeniu pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti

Vzdelávanie a príprava v oblasti civilnej ochrany, krízového riadenia, civilného núdzového plánovania, ochrany kritickéj

¹ Štefan Galla, JUDr., PhD., Požiarnotechnický a expertízny ústav MV SR v Bratislave – riaditeľ ústavu, Rožňavská 11, 831 04 Bratislava, tel. +421-2-4859 3501, e-mail: stefan.galla@minv.sk.

² Andrea Majlingová, Ing. PhD., Prezídium Hasičského a záchranného zboru, MV SR, Drieňová 22, 826 86 Bratislava, tel.: +421-910 240 337, e-mail: andrea.majlingova@minv.sk.

³ Monika Pažitná, Ing., TU vo Zvolene, Ul. T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, mail: monika.pazitna@gmail.com.

infraštruktúry a integrovaného záchranného systému je jednou z hlavných úloh Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany.

Vzdelávanie a príprava sa uskutočňuje formou základných, zdokonaľovacích a špecializovaných kurzov, seminárov, dištančného vzdelávania, odbornej prípravy a inými vzdelávacími aktivitami.

Jednotlivé druhy a formy prípravy sú uskutočňované v zmysle spracovaných plánov vychádzajúcich z Plánu vzdelávania a prípravy na kalendárny rok, v ktorom sú primerane uplatnené potreby a požiadavky obvodných úradov, samosprávnych krajov a legislatíva vymedzujúca povinnosti právnických osôb a fyzických osôb - podnikateľov v oblasti civilnej ochrany.

Vzdelávacie aktivity zabezpečuje oddelenie vzdelávania a prípravy Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany v Slovenskej Ľupči (ďalej len VTÚ KMCO), stredisko vzdelávania a prípravy v Nitre a stredisko vzdelávania a prípravy v Spišskej Novej Vsi.

Vzdelávanie v oblastiach týkajúcich sa civilnej ochrany a hlavne správania sa počas mimoriadnych udalostí sa týka najmä základných škôl; stredných škôl takmer vôbec.

V učebných osnovách pre základné školy je i predmet Ochrana človeka a prírody. Žiaci ho majú v osnovách od 1. až po 9. ročník. Tematicky sa postupne pre jednotlivé ročníky rozširuje. Zahŕňa riešenie mimoriadnych situácií z pohľadu civilnej ochrany, zdravotnú prípravu, pohyb a pobyt v prírode a jej ochranu, dopravnú výchovu a výchovu k bezpečnému správaniu [3].

Absolvovaním učiva získavajú žiaci základných škôl nevyhnutné vedomosti, zručnosti, poznatky a návyky potrebné na prežitie pri vzniku mimoriadnej udalosti a v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie. Učivo obsahuje opatrenia a popis činností pri záchrane života, zdravia a majetku obyvateľov pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí.

Sebaochrana a vzájomná pomoc vychádza z práva každého občana byť včas varovaný pred hroziacim nebezpečenstvom varovnými signálmi, byť zabezpečený individuálnymi ochrannými prostriedkami, byť evakuovaný

alebo ukrytý. Mimoriadna udalosť môže vzniknúť v rôznych častiach štátu kedykoľvek.

Občania nemôžu očakávať okamžité poskytnutie pomoci. Z toho dôvodu musia byť schopní v rámci svojich možností chrániť svoje zdravie a poskytnúť pomoc iným osobám. Prioritne je učivo obsahom orientované na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci alebo terorizmu voči občanom nášho štátu.

Zároveň sa na úrovni základných škôl organizujú didaktické hry (pre 1. - 4. ročník), účelové cvičenia (pre 5. - 9. ročník) a žiaci majú možnosť sa zapojiť do súťaže Mladý záchranár CO. Didaktické hry a účelové cvičenia sú zamerané na preverenie teoretických vedomostí nadobudnutých počas vyučovania. Začiatkom je vykonanie evakuácie školy a pokračuje sa na jednotlivé stanovišťa za účelom preskúšania žiakov z jednotlivých problematik [3].

V príspevku je pripravenosť obyvateľstva na zdolávanie mimoriadnych udalostí hodnotená na vzorke študentov Obchodnej akadémie v Pezinku [2]. Cieľom tohto hodnotenia bolo sledovanie úrovne zabezpečenia výchovy v oblasti civilnej ochrany a najmä sebaochrany jednotlivcov na základných a stredných školách. Ďalším cieľom bolo preverenie schopnosti študentov zapamätania si informácií počas odbornej prípravy a využitia poznatkov získaných v priebehu odbornej prípravy. Pre účely zistenia stavu vedomostí z oblasti civilnej ochrany a úrovne schopnosti zapamätania si nových poznatkov z rovnakej oblasti, bolo realizované opakované testovanie.

Tu treba poznamenať, že ide o problematiku, resp. prístup, ktorý v praxi nie je často využívaný. Preto nebolo možné vykonať ani komparáciu výsledkov testovania s výsledkami iných takto zameraných overovaní.

1. EXPERIMENTÁLNA ČASŤ

Ako už bolo spomenuté v úvode, overovanie, resp. testovanie vedomostí na zistenie pripravenosti obyvateľov na zdolávanie mimoriadnych udalostí sme uskutočnili na vzorke študentov Obchodnej akadémie v Pezinku. Testové otázky boli zostavené na základe konzultácie s pracovníkmi Strediska

vzdelávania a prípravy v Nitre, ktorí vykonali pre študentov odbornú prednášku zameranú na doplnenie poznatkov v oblasti civilnej ochrany a prípravy na vzájomnú pomoc a sebaochranu medzi jednotlivými testovaniami.

Testu sa zúčastnili študenti všetkých ročníkov, spolu 86 študentov. Ich vek sa pohyboval v rozmedzí 15 – 19 rokov, pomer pohlaví bol ženy 69 % a muži 31 %. V prvom ročníku to bolo celkovo 29 študentov, v druhom 15, treťom 22 a vo štvrtom ročníku 20 študentov. Testovanie sa robilo pred a po odbornej príprave, ktorú zrealizoval pracovník VTÚ KM a CO v Nitre.

Testový formulár obsahoval celkovo 13 uzavretých otázok. Poradie otázok sa menilo v oboch testoch. Tu uvádzame 13 otázok uvedených vo formulári:

Otázka č. 1: Mali ste na základnej škole predmet Ochrana človeka a prírody, prípadne iný predmet s obsahom zameraným na civilnú ochranu?
Odpovede: áno/nie.

Otázka č. 2: Kde je najväčšia možnosť ohrozenia teroristickým útokom
Odpovede: doma/v prírode/v obchodnom centre.

Otázka č. 3: Čo zahŕňajú prostriedky individuálnej ochrany?
Odpovede: ochrannú masku, evakuačnú batožinu/ochrannú masku, doklady/ochrannú masku, zdravotnícky prostriedok jednotlivca.

Otázka č. 4: Viete kedy sa robí preskúšavanie sirén a akým tónom?
Odpovede: nerobí sa/každý druhý piatok v mesiaci o 13.00 h dvojminútovým kolísavým tónom/každý druhý piatok v mesiaci o 12.00 h dvojminútovým kolísavým tónom.

Otázka č. 5: Akým tónom sa signalizuje všeobecné ohrozenie?
Odpovede: dvojminútový kolísavý tón/šesťminútový stály tón/dvojminútový stály tón.

Otázka č. 6: V prípade vyhlásenia evakuácie:
Odpovede: v žiadnom prípade nezapínať rádio ani televízor/zapnúť rádio na stanicu Slovensko 1 a televízor na STV 1/nezapínať žiadne elektrospotrebiče.

Otázka č. 7: Čo rozumieme pod evakuáciou?
Odpovede: ochranu osôb v ochranných

stavbách a úkrytoch/odsun ohrozených osôb, domácich zvierat a vecí z ohrozeného územia/núdzové ubytovanie ľudí bez prístrešia.

Otázka č. 8: Aké telefónne číslo má linka tiesňového volania?
Odpovede: 155/112/911.

Otázka č. 9: Aké sú príznaky šoku?
Odpovede: bledá, chladná, spotená koža/bledá, suchá, teplá koža/neprítomnosť dýchania.

Otázka č. 10: Aká je stabilizovaná poloha?
Odpovede na chrbte/na boku/na bruchu.

Otázka č. 11: Aký je pomer vdychov a stlačení hrudníka pri oživovaní?
Odpovede 2:10/1:5/2:30.

Otázka č. 12: Akú hmotnosť môže mať evakuačná batožina?
Odpovede: do 50 kg pre dospelých a 25 kg pre deti/do 20 kg na osobu/do 30 kg pre dospelých a 10 kg pre deti.

Otázka č. 13: Po koľkých hodinách je predpokladaný možný návrat osôb pri krátkodobej a dlhodobej evakuácii?
Odpovede: krátkodobá do 24 hodín a dlhodobá po 24 hodinách/krátkodobá do 48 hodín a dlhodobá po 48 hodinách/krátkodobá do 72 hodín a dlhodobá po 72 hodinách.

V teste pred odbornou prípravou sme sa pýtali na skutočnosť či študenti na základnej škole mali predmet Ochrana človeka a prírody zakomponovaný do učebných osnov.

V druhom teste, ktorý študenti vyplňali po absolvovaní prednášky, resp., odbornej prípravy, sme im položili otázku či považujú vedomosti verejnosti z oblasti civilnej ochrany a správania sa a postupoch pri mimoriadnych udalostiach za dostatočné.

2. VÝSLEDKY OVEROVANIA

Výsledky overovania znalostí uvádzame v tabuľkovej podobe. Prvé overovanie, resp. testovanie bolo vykonané pred uskutočnením odbornej prípravy z oblasti civilnej ochrany, prípravy obyvateľstva na vzájomnú pomoc a sebaochranu, ktorú vykonali pracovníci zo Strediska vzdelávania a prípravy v Nitre. Výsledky vyjadrené vo forme absolútnych hodnôt sú uvedené v tabuľke 1.

Tabuľka 1

Výsledky overovania znalostí študentov pred absolvovaním odbornej prípravy

Ročník	I. ročník	II. ročník	III. ročník	IV. ročník
Počet študentov	29	15	22	20
Odpoveď	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]
Otázka 1	SN*	SN	SN	SN
Otázka 2	93,10	100,00	100,00	100,00
Otázka 3	41,38	66,67	50,00	30,00
Otázka 4	82,76	80,00	86,36	70,00
Otázka 5	34,48	26,67	36,36	60,00
Otázka 6	48,28	66,67	40,91	70,00
Otázka 7	68,97	53,33	72,73	90,00
Otázka 8	100,00	100,00	100,00	100,00
Otázka 9	89,66	80,00	81,82	90,00
Otázka 10	44,83	80,00	81,82	75,00
Otázka 11	55,17	60,00	54,55	55,00
Otázka 12	20,69	26,67	9,09	20,00
Otázka 13	13,79	13,33	9,09	10,00

* Subjektívny názor

V teste pred odbornou prípravou sme sa pýtali, či študenti na základnej škole mali predmet Ochrana človeka a prírody zakomponovaný do učebných osnov. Na túto otázku kladne odpovedalo 32 a záporne 57 z celkového počtu 86 testovaných študentov.

Výsledky testovania preukázali, že študenti 1. ročníka mali najväčšie problémy s poznaním odpovede na otázky 3, 5, 10, 12 a 13. Išlo o otázky, ktoré sa týkali spôsobu vyznenia a varovania obyvateľstva v prípade vzniku mimoriadnej udalosti a evakuácie obyvateľstva, individuálnej ochrany obyvateľstva a prvej pomoci. Nakoľko išlo o základné poznatky, týkajúce sa priamo ohrozenia života a zdravia človeka a spôsobu jeho sebaochrany hodnotili sme túto situáciu ako kritickú a potrebu odbornej prípravy ako nevyhnutnú.

V prípade študentov 2. ročníka boli pred odbornou prípravou problematické otázky číslo 5, 7, 11, 12 a 13. Jedná sa o otázky týkajúce sa vyznenia a varovania obyvateľstva, evakuácie, dĺžky jej trvania, evakuačnej batožiny a oživovania. Tieto vedomosti sú

v prípade vzniku ohrozenia veľmi dôležité, preto odbornú prípravu považujeme aj v tomto prípade za nevyhnutnú.

Vedomosti študentov 3. ročníka z oblasti civilnej ochrany boli najslabšie zo všetkých testovaných tried na Obchodnej akadémii. Najviac nesprávnych odpovedí bolo na otázky číslo 3, 5, 6, 11, 12 a 13. Vedomostné medzery majú o spôsobe vyznenia a varovania, prostriedkoch individuálnej ochrany, oživovaní, trvaní evakuácie, evakuačnej batožiny a nesprávne odpovedali i na otázku čo robiť v prípade vyhlásenia evakuácie.

Testovanie študentov 4. ročníka nám ukázalo, že problematické pre nich bolo správne odpovedať na otázky o prostriedkoch individuálnej ochrany, spôsobe varovania, oživovaní, trvaní evakuácie a hmotnosti evakuačnej batožiny.

Druhá fáza testovania študentov prebiehala po absolvovaní odbornej prípravy. Výsledky tohto testovania uvádzame v tabuľke 2.

Tabuľka 2

Výsledky overovania znalostí študentov po absolvovaní odbornej prípravy

Ročník	I. ročník	II. ročník	III. ročník	IV. ročník
Počet študentov	29	15	22	20
Odpoveď	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]
Otázka 1	SN*	SN	SN	SN
Otázka 2	100,00	100,00	100,00	100,00
Otázka 3	10,34	13,33	22,73	20,00
Otázka 4	89,66	100,00	100,00	90,00
Otázka 5	79,31	53,33	81,82	100,00
Otázka 6	72,41	100,00	68,18	100,00
Otázka 7	86,21	93,33	90,91	100,00
Otázka 8	100,00	100,00	100,00	100,00
Otázka 9	100,00	100,00	100,00	100,00
Otázka 10	24,14	100,00	95,45	100,00
Otázka 11	79,31	86,67	90,91	100,00
Otázka 12	100,00	100,00	100,00	100,00
Otázka 13	86,21	93,33	100,00	90,00

*Subjektívny názor

V druhom teste, ktorý študenti vyplňali po odbornej príprave, sme im položili otázku či považujú vedomosti ľudí o civilnej ochrane a správnom postupe pri mimoriadnych udalostiach za dostatočnú. 30 študentov si

myslí, že tieto vedomosti sú dostačujúce, kým 56 si myslí, že tieto vedomosti sú slabé.

Samotné rozdiely v testovaní pred a po absolvovaní odbornej prípravy vyjadrené v relatívnych hodnotách sú zrejmé z tabuľky 3.

Tabuľka 3

Rozdiel výsledkov testovania pred a po absolvovaní odbornej prípravy

Ročník	I. ročník	II. ročník	III. ročník	IV. ročník
Počet študentov	29	15	22	20
Odpoveď	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]	úspešnosť [%]
Otázka 1	SN*	SN	SN	SN
Otázka 2	+6,90	0,00	0,00	0,00
Otázka 3	-31,03	-53,33	-27,27	-10,00
Otázka 4	+6,90	+20,00	+13,64	+20,00
Otázka 5	+44,83	+26,67	+45,45	+40,00
Otázka 6	+24,14	+33,33	+27,27	+30,00
Otázka 7	+17,24	+40,00	+18,18	+10,00
Otázka 8	0,00	0,00	0,00	0,00
Otázka 9	+10,34	+20,00	+18,18	+10,00
Otázka 10	-20,69	+20,00	+13,64	+25,00
Otázka 11	+24,14	+26,67	+36,36	+45,00
Otázka 12	+79,31	+73,33	+90,91	+80,00
Otázka 13	+72,41	+80,00	+90,91	+80,00

Študenti 1. ročníka pri opakovanom testovaní, po odbornej príprave, mali opätovne problém s otázkami týkajúcimi sa individuálnej ochrany obyvateľstva a otázkou týkajúcou sa definovania stabilizovanej polohy. Avšak aj

napriek tomu sa dá konštatovať, že študenti pri opakovanom testovaní, po absolvovaní odbornej prípravy, prednášajúceho počúvali a zvýšili tak svoje vedomosti a viac porozumeli danej problematike.

Po odbornej príprave sa vedomosti zlepšili aj u študentov 2. ročníka. Problém tejto skupiny študentov robili otázky týkajúce sa sebazáchrany, najmä otázky týkajúce sa varovania a prostriedkov individuálnej ochrany. Aj v tomto prípade môžeme konštatovať, že odborná príprava, ktorú študenti absolvovali a vo voľnej diskusii vyjadrili aj svoj názor, bola prínosná.

Veľmi dobré výsledky boli zaznamenané u študentov 3. ročníka. Tu sa jasne prejavil význam odbornej prípravy pre týchto študentov. Po jej absolvovaní bolo viac nesprávnych odpovedí len na otázku týkajúcu sa definovania prostriedkov individuálnej ochrany.

Najlepšie výsledky však boli zaznamenané u študentov 4. ročníka. Tu môžeme rovnako ako v predchádzajúcom prípade konštatovať, že odborná príprava bola pre nich prospešná a zvýšila ich vedomosti o civilnej ochrane a o tom ako sa správať v prípade vzniku mimoriadnej udalosti.

ZÁVER

Porovnaním počtu správnych odpovedí na jednotlivé otázky testu pred a po prednáške sme zistili, že odborná prednáška splnila svoj cieľ a vedomosti študentov sa zlepšili.

Vo všetkých častiach testovania bola problematickou otázkou čo zahŕňujú prostriedky individuálnej ochrany. Tam sa v teste po prednáške vyskytovalo viac nesprávnych odpovedí ako v teste pred ňou. Myslíme si, že to bolo dôsledkom venovania väčšej pozornosti zloženiu evakuačnej batožiny v priebehu prednášky a z toho dôvodu ju zrejme

študenti označili v možnostiach. Komplexne však prednáška splnila svoj cieľ.

Študenti sa vo voľnej diskusii vyjadrili k nedostatočnej informovanosti o možných hrozbách a spôsobe ochrany. Zhodli sa na názore, že by bolo dobré, keby sa tejto problematike venovalo viac pozornosti. S tým vyjadrili súhlas i pedagógovia.

Preto navrhujeme, aby sa prehľadnotili študijné plány už na základných školách, pretože priemysel napreduje, je čoraz viac teroristických útokov a všade sme obklopený rôznymi hrozbami a ľudia nevedia ako sa správať. A najlepší základ dobre zvládutej sebaochrany, ale aj poskytovania vzájomnej pomoci, vrátane prvej pomoci by mal byť položený práve na základných a najmä stredných školách v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu.

Zabrániť väčším stratám na živote a zdraví obyvateľstva, zvýšiť odolnosť komunit, je možné len prostredníctvom ich teoretickej i praktickej prípravy na možné scenáre mimoriadnych udalostí, ktoré sa potenciálne môžu vyskytnúť v ich obci/meste a jej okolí.

Možností poskytovania informácií, vzdelávania sa v oblasti sebazáchrany a vzájomnej pomoci obyvateľstva, evakuácie a ukrytia je niekoľko: web stránky okresných úradov – odborov krízového riadenia, rôzne príručky a brožúry, ktoré by boli distribuované do schránok obyvateľov, na ich pracoviská, do škôl alebo krátke prezentácie/videá v televízii. Výber najvhodnejšieho, najefektívnejšieho, riešenia je na kompetentných orgánoch a osobách.

LITERATÚRA

- [1] Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- [2] PAŽITNÁ, M.: *Analýza pripravenosti mesta Pezinok na zvládanie mimoriadnych udalostí*. Zvolen, 2013. DF-5811-11705. Diplomová práca, TU Zvolen, DF KPO.
- [3] Učebné osnovy predmetu Ochrana človeka a prírody v 1.- 9. ročníku základných škôl. Dostupné online: www.ksuza.sk/doc/metodika/bozp/11.doc.